

OKRÚHLÝ STÔL AKTÉROV – SOCIÁLNE SLUŽBY A KRÍZOVÉ SITUÁCIE

Správa z vedecko-odborného podujatia

Dňa 6. 9. 2022 sa na pôde *FF PU v Prešove* uskutočnilo pod organizačnou garanciou Inštitútu edukológie a sociálnej práce vedecko-odborné podujatie (okruhly stôl aktérov) zamerané na problematiku systémových otázok pripravenosti poskytovateľov pobytových sociálnych služieb riešiť krízové situácie. Cieľom podujatia bolo formulovať súbor odporúčaní pre zlepšenie pripravenosti poskytovateľov pobytových sociálnych služieb podmienených odkázanosťou v oblasti ich krízového riadenia. Podkladom k odbornej diskusii aktérov boli výsledky prieskumu, ktorý k predmetnej problematike realizoval Inštitút pre výskum práce a rodiny v prvom polroku 2022.

Podujatie zorganizoval *Inštitút pre výskum práce a rodiny v spolupráci s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR a FF PU v Prešove, Inštitútom edukológie a sociálnej práce*. Okrem organizátorov boli k odbornej diskusii prizvaní zástupcovia všetkým kľúčových regionálnych aktérov, ktorí sa angažujú v sociálnych službách pre odkázané osoby organizovaných najmä pobytovou formou. Bola zastúpená regionálna a miestna samospráva, *Regionálny úrad verejného zdravotníctva* a vybraní poskytovatelia tohto špecifického sektora sociálnych služieb rozličného právneho statusu a veľkostného typu.

Podujatím sa začala séria troch okrúhlych stolov (na východnom, strednom a západnom *Slovensku*) plánovaných na druhý polrok 2022 k predmetnej problematike. Je zrejmé, že až po ukončení všetkých troch podujatí bude možné spracovať komplexnú správu z výskumného projektu a formulovať konsolidované odporúčania pre *MPSVR SR* k zavedeniu systémových opatrení podporujúcich pripravenosť poskytovateľov pobytových sociálnych služieb v oblasti ich krízového riadenia. Napriek tejto limitujúcej

okolnosti však možno už bezprostredne po prvom okrúhlym stole v *Prešove* zmeniť niektoré zaujímavé postrehy, ktoré z neho vzišli, nakoľko sa bezprostredne týkajú univerzitného prostredia a možností jeho príspevku k riešeniu budúcich krízových situácií v sektore služieb dlhodobej starostlivosti.

Potreba zosúladenia ponuky a dopytu v personálnej podpore poskytovateľov sociálnych služieb v krízovej situácii

Jednou z diskutovaných tém bola problematika zabezpečenia personálnej podpory pobytových poskytovateľov sociálnych služieb v čase COVID-19 pandemickej situácie, kedy bolo potrebné dočasne nahradiť chýbajúci odborný a obslužný personál. Za účelom organizovania takejto podpory boli ustanovené viaceré podporné schémy, vrátane podpory organizovanej na základe *Memoranda o spolupráci medzi MPSVR SR a Asociáciou vzdelávateľov v sociálnej práci* združujúcou univerzity vzdelávajúce v odbore sociálna práca. *Memorandum* bolo podpísané v novembri 2020 s cieľom poskytovať na dobrovoľnej báze pomoc a podporu klientom a klientkam zariadení sociálnych služieb a vybraných zariadení sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately prostredníctvom študentov a študentiek akreditovaného odboru sociálna práca. *Memorandum* upravovalo bližšie pravidlá (podmienky a priebeh) spolupráce tak, aby bola zabezpečená vzájomná informovanosť a koordinácia postupov jej kľúčových aktérov – *MPSVR SR*, vzdelávacej inštitúcie a príslušného zariadenia. Aj keď boli s touto formou spolupráce v rámci manažovania podpory poskytovateľov spájané vysoké očakávania, diskusia počas okrúhleho stola ukázala, že neboli dostatočne naplnené. *MPSVR SR* kriticky vyhodnotilo skutočnosť, že len minimálny počet študentov a študentiek sociálnej práce zo slovenských

univerzít sa v rámci tejto formy spolupráce zapojilo do priamej podpory sociálnych zariadení, a ak sa angažovali, tak skôr v podpore klientely centier pre deti a rodinu. Ako uviedol riaditeľ odboru krízového riadenia a bezpečnosti *MPSVR SR*: „... pomáhali v CDR, ale nie tam, kde zomierali ľudia“. Za operatívnejšiu ministerstvo považovalo pomoc poskytovanú študentmi a študentkami slovenských zdravotníckych univerzít, aj keď táto nebola regulovaná žiadnym formálnym rámcom spolupráce (memorandom).

Nízka zapojenosť študentov a študentiek sociálnej práce v dobrovoľníckej podpore klientely zariadení sociálnych služieb počas pandémie COVID-19, najmä počas jej druhej vlny, odhalila aj ďalšie súvislosti riadenia tejto krízy a aplikácie podporných schém. Prieskum z prvej polovice 2022 ukázal, že len cca 5 % zapojených poskytovateľov sociálnych služieb využilo nejakú formu personálnej podpory, a to aj z dôvodu administratívnej a procesnej náročnosti vťahovania osôb z externého prostredia do starostlivosti. Rovnako diskusia počas okrúhleho stola potvrdila, že poskytovatelia sa primárne spoliehali na vlastné sily a mimoriadne nasadenie vlastného personálu, a v prípade, že potrebovali personálnu výpomoc, preferovali skôr výmennú podporu z iných zariadení, „... prostredníctvom hotových ľudí, ktorých nebolo potrebné v náročnej situácii zaúčať“.

Vystúpenie zástupkyne univerzity ďalej poukázalo na skutočnosť, že štatisticky vykazované počty zapojených študentov a študentiek sociálnej práce nemuseli úplne korešpondovať s ich reálnym počtom, nakoľko niektorí mohli byť angažovaní aj cez iné podporné schémy, prípadne cez študentskú prax neregulovanú memorandom.

Diskusia k problematike dobrovoľníckej zapojenosti študentov a študentiek sociálnej práce v podpore zariadení sociálnych služieb v čase krízovej situácie indikovala, čo je v tejto otázke kľúčové a ako by sa do budúcnosti mohlo predísť určitým sklamaniam a nedorozumeniam. Preliminárne sa ukazuje ako potrebné:

systematicky budovať dobrovoľnícke vzťahy medzi regionálnymi univerzitnými pracoviskami vzdelávajúcimi v odbore

sociálna práca (príp. v iných pomáhajúcich disciplínach) a regionálnymi zariadeniami sociálnych služieb; možno totiž predpokladať, že poskytovateľ, ktorý nemá skúsenosť s dobrovoľníckymi programami „v dobrých - mimokrízových časoch“, nebude vedieť v krízových situáciách túto formu cielene a bez mimoriadnej administratívnej záťaže využívať, resp. ju nebude vyhľadávať; systematicky budovať databázy študentov a študentiek pomáhajúcich disciplín „disponibilných“ pre krízovú podporu a pomoc v zariadeniach sociálnych služieb spravovaných na regionálnej úrovni; v záujme operatívnej využitia spravovanie takejto databázy na úrovni ústredného orgánu štátnej správy skôr v mimoriadnych situáciách.

Problematika krízového riadenia ako súčasť pregraduálneho vzdelávania v sociálnej práci

V rámci národného systému sociálnych služieb patrí aktívna práca s rizikom a prevencia krízových situácií za kľúčový štandard, podľa ktorého sa posudzuje kvalita poskytovanej sociálnej služby. Ako naznačili výsledky prieskumu, rovnako rozprava v rámci okrúhleho stola, oblasť krízového riadenia bola do doby pandémie poskytovateľmi podceňovaná, vrátane nesytemového personálneho zabezpečenia tejto agendy v činnosti poskytovateľov. Aj preto bola v prieskume niektorými respondentmi do budúcnosti formulovaná požiadavka zavedenia pracovnej pozície „krízového manažéra“. Počas okrúhleho stola bola doplnená aj o otázku kvalifikačných predpokladov pre takúto pozíciu.

Aj keď absolventi a absolventky sociálnej práce nie sú v rámci personálu poskytovateľov pobytových sociálnych služieb podmienených odkázanosťou zastúpení majoritne, často sú to práve osoby s touto odbornosťou, ktoré sú u poskytovateľov poverované agendou krízového riadenia (potvrdil to aj realizovaný prieskum). Preto bola počas okrúhleho stola formulovaná požiadavka, aby sa súčasťou pregraduálneho vzdelávania v odbore sociálna práca stala aj problematika rizík, práce s rizikami, prevencie a riešenia krízových situácií, teda problematika krízového riadenia ako takého. Podľa platnej

profesijnej legislatívy (*Zákona č. 219/2014 Z. z. o sociálnej práci a o podmienkach pre výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a súvisiaceho nariadenia č. 5/2016 Z. z.*) nie je problematika krízového riadenia zatiaľ vymedzená ako špecializovaná odborná činnosť a špecializačný odbor sociálnej práce. Preto je požiadavka na jej zaradenie do pregraduálneho štúdia sociálnej práce v súčasnosti pre univerzitné pracoviská vzdelávajúce v odbore sociálna práca nepochybne výzvou. Respektíve, je na zváženie, či by sa do budúcnosti nemala uznať ako predmet ďalšieho odborného vzdelávania pre sektor sociálnych služieb, a to buď vo forme špecializačného vzdelávania v odbore sociálna práca alebo

nadstavbového vzdelávania v nadstavbovej odbornej činnosti pre širší okruh odborníkov a odborníčov.

ZÁVER

Komplexná výskumná správa z realizovaného výskumného projektu, vrátane konsolidovaného súboru odporúčaní, ktoré vziđu z okrúhlych stolov, bude dostupná na webovom sídle *Inštitútu pre výskum práce a rodiny* koncom roka 2022.

prof. PhDr. Kvetoslava REPKOVÁ, CSc.
Inštitút edukológie a sociálnej práce
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove